

Časopis Ochrany dravcov na Slovensku Ročník 7

DRAVCE A SOVY

Birds of Prey and Owls - Journal of Raptor Protection of Slovakia

2

2011

**EURÓPSKA KOMISIA PODPORUJE
OCHRANU POPULÁCIE ORLA KRIKĽAVÉHO
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE**

**TELEMETRIA MYŠIAROK
UŠATÝCH NA HORNEJ NITRE**

DRAVCE A SOVY

Časopis Ochrany dravcov na Slovensku

Ročník 7 / Číslo 2 / 2011

Vydáva: Ochrana dravcov na Slovensku

Vedúci redaktor: Michal Noga

Redakčná rada: Lucia Deutschová,

Hana Latková, Marcel Uhrin

Grafická úprava: Grafické štúdio – DUDOK

Preklady: Lucia Deutschová, Hana Latková

ISSN: 1336 - 6874

Náklad: 200 kusov

Neprešlo jazykovou úpravou.

Adresa:

Ochrana dravcov na Slovensku
Raptor Protection of Slovakia (RPS)
Kuklovská 5
841 04 Bratislava

e-mail: dravce@dravce.sk

internet: www.dravce.sk

tel./fax: 02 / 555 734 40

Bankové spojenie: Tatra banka a.s.

Číslo účtu: 2623078364/1100

IČO: 317 97 717

Za 2%
z Vašich
daní
vieme spraviť veľa
Pomôžte nám pomáhať

www.dravce.sk

FOTOGRAFIA ROKA 2011

**Vítazné fotografie za rok 2011
podľa hlasovania členov a sympatizantov RPS**

1. miesto – Stanislav Harvančík

(Vítazná fotografia sokola sťahovavého je na titulke časopisu)

2. miesto – Jozef Chavko

3. miesto – Ján Svetlík

Fotografia na titulke:

Sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), foto: Stanislav Harvančík

**Autor fotografie vyhlasuje, že pri zhotovení súťažného záberu
nedošlo k úmyselnému rušeniu živočícha.**

ROK 2011

Každý rok sa mi zápisník plní ornitológickými pozorovaniami, viac či menej vzácnymi. A niektoré potom utkvajú v pamäti natoľko, že si podľa nich vybavujem jednotlivé roky.

Rok 1993 – prvý nález hniezda kaní popolavých, 1995 – hniezdo ležiaka úhorového pri Bratislave, 1998 – lietajúce mláďa myšiarky močiarnej, 2004 – prvé hniezdo orlov kráľovských, 2007 – sup bielohlavý pri Devínskej Novej Vsi. A hoci tento rok bol rovnako výnimočný na pozorovania a ornitológické zážitky, v pamäti ostane pre inú udalosť.

Na jar, v apríli, nás opustila Lucka Bobáková. Myslím, že každého z nás, ktorí sme mali možnosť stretnúť sa s ňou, si získala svojou priamosťou, úprimnosťou a srdečnosťou. Cieľavedomosťou. A životným optimizmom. Určite by sa dalo nájsť ešte veľa prívlastkov, ktoré by ju vystihovali, spomeniem už len jeden – nezabudnuteľná.

Na jeseň nás potom zastihla ďalšia smutná správa. Vo veku 84 rokov zomrel náš najstarší člen, Jozef Somogyi. Je len ťažko predstaviteľné, že už nepríde svojou charakteristickou drobnou a rýchlou chôdzou do našej knižnice a neprekvapí nás spomienkou či naopak aktuálnym výnimočným pozorovaním, ktorých mal tak veľa.

Je pre mňa nepochopiteľné, že svet pokračuje, že všetko ostáva rovnaké, aj napriek tomu, že dvaja takí výnimoční ľudia už nie sú medzi nami.

Dovoľujem si vás požiadať, aby ste skôr, ako si prelistujete ďalšie stránky, venovali krátku spomienku Lucke Bobákovovej a Jožkovi Somogyimu.

Michal Noga

OBSAH

Rok 2011	3
----------------	---

Príspevky

Zuzana Guziová, Boris Maderič, Miroslav Dravecký <i>Európska komisia podporuje ochranu populácie orla kríľavého (Aquila pomarina) v Slovenskej republike</i>	4
---	---

Denisa Lóbbová, Tomáš Veselovský <i>Krátky pohľad do života na pasienku Kuchyňa</i>	7
--	---

Samuel Pačenovský, Peter Chrašč <i>Hniezdenie výrika lesného (Otus scops) v CHVÚ Senianske rybníky</i>	10
---	----

Karol Šotnár, Samuel Pačenovský <i>Mapovanie sov (Strigiformes) v pohorí Veľká Fatra v rokoch 2010 – 2011</i>	12
--	----

Filip Tulis, Roman Slobodnik, Dalibor Kaplan, Karol Šotnár <i>Telemetria myšiariok ušatých na Hornej Nitre</i>	14
---	----

Michal Noga <i>Kikinda – hlavné mesto sov</i>	17
--	----

Stanislav Harvančík <i>Za dravcami do Kazachstanu</i>	14
--	----

Miroslav Dravecký, Zuzana Guziová <i>EURAPMON – European RAPtor MONitoring</i>	22
---	----

Spomienka

Alžbeta Darolová <i>Spomienka na milovníka prírody a vtákov, MUDr. Jozefa Somogyiho, CS.</i>	24
---	----

Jano Korňan a Medo Macek <i>Za Luckou...</i>	26
---	----

EURÓPSKA KOMISIA PODPORUJE OCHRANU POPULÁCIE ORLA KRIKĽAVÉHO (AQUILA POMARINA) V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Zuzana Guziová, Boris Maderič, Miroslav Dravecký

Ochrana dravcov na Slovensku v spolupráci so Stredoslovenskou energetikou, a.s. a Východoslovenskou energetikou, a.s. začali začiatkom roku 2011 realizovať projekt LIFE 09 NAT/SK/000396 Ochrana orla krikľavého na Slovensku. Projekt potrvá 48 mesiacov - do decembra 2014. Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou prostredníctvom jej finančného nástroja pre životné prostredie, známejšieho pod skratkou LIFE+, v rámci zložky LIFE+ Príroda a biodiverzita. Príspevok Európskej únie je 783 948 EUR, čo predstavuje 75 % z celkového rozpočtu projektu. Na financovaní projektu

sa podieľajú aj príjemcovia projektu v celkovom objeme 261 317 EUR.

Cieľom projektu je zlepšenie stavu ochrany orla krikľavého na Slovensku prostredníctvom vytvorenia priaznivých podmienok pre stabilizáciu slovenskej populácie, ktorá je významnou súčasťou hniezdnej populácie Karpatského ekoregiónu a neoddeliteľnou súčasťou stredoeurópskej populácie tohto druhu. Tento cieľ bude dosiahnutý prostredníctvom realizácie opatrení na zabezpečenie ochrany hniezdných a potravných biotopov orla krikľavého, elimináciu lesohospodárskych aktivít negatívne ovplyvňujúcich

Čo je Program LIFE?

Program LIFE je finančný nástroj Európskej únie pre životné prostredie. Všeobecným cieľom programu je prispievať k vykonávaniu, aktualizácii a tvorbe environmentálnej politiky a právnych predpisov Spoločenstva v oblasti životného prostredia vrátane integrácie životného prostredia do iných politík, a tým aj k trvalo udržateľnému rozvoju. Program podporuje projekty v členských štátoch únie s európskou pridanou hodnotou.

LIFE sa začal v roku 1992 a do súčasnosti prebehli tri jeho fázy: LIFE I: 1992-1995, LIFE II: 1996-1999 a LIFE III: 2000-2006. V tomto období bolo podporených 3104 projektov v celkovej výške približne 2,2 miliárd €. Súčasná fáza programu sa nazýva LIFE+. Realizuje sa v období 2007-2013 s rozpočtom 2 143 miliárd €.

Program LIFE má tri zložky:

- LIFE+ príroda a biodiverzita,
- LIFE+ environmentálna politika a riadenie v oblasti životného prostredia,
- LIFE+ informovanie a oznamovanie.

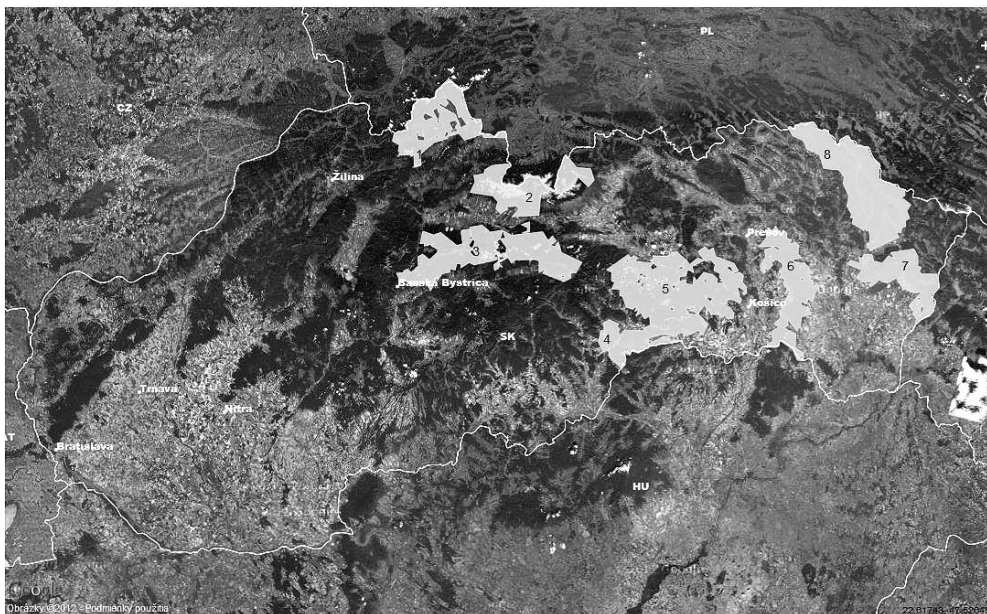
Čo je NATURA 2000?

Natura 2000 je ekologická sústava chránených území členských krajín Európskej únie. Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených biotopov a druhov voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov, vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie. Základom pre vytvorenie sústavy Natura 2000 sú smernice Európskeho parlamentu a Rady, smernica č. 2009/147/ES (v minulosti 79/409/EHS) o ochrane voľne žijúcich vtákov (smernica o vtákoch) a smernica č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (smernica o biotopoch). Natura 2000 je tvorená osobitne chránenými územiami (v národnej legislatíve chránené vtáčie územia), ktoré sa vyhlasujú na ochranu vtákov a osobitnými územiami ochrany pre ochranu prírodných biotopov a druhov rastlín a živočíchov (v národnej legislatíve územia európskeho významu – pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území).

MAPA PROJEKTOVÉHO ÚZEMIA

1 SKCHVU008 - Horná Orava	5 SKCHVU036 - Volevské vrchy
2 SKCHVU030 - Tatry	6 SKCHVU025 - Slanské vrchy
3 SKCHVU018 - Nízke Tatry	7 SKCHVU035 - Vihorlatské vrchy
4 SKCHVU027 - Slovenský kras	8 SKCHVU011 - Laborecká vrchovina

 Ochrana orla kríklavého na Slovensku
 LIFE09 NAT/SK/000396

 100 km
 50 mi

Obrázok 2012 © Podmanský pouzina

hniezdne prostredie orla kríklavého, zlepšenie podmienok pre jeho hniezdenie, zníženie miery hlavných príčin vyrušovania a mortality a v neposlednom rade zvýšením personálnych a technických kapacít pre realizáciu odborných ochranárskych aktivít.

Projekt sa realizuje v ôsmich chránených vtáčích územiach (CHVÚ) na Slovensku: CHVÚ Horná Orava, CHVÚ Slanské vrchy, CHVÚ Laborecká vrchovina, CHVÚ Volovské vrchy, CHVÚ Vihorlatské vrchy, CHVÚ Tatry, CHVÚ Nízke Tatry a CHVÚ Slovenský kras.

V rámci projektu sa bude monitorovať cca 160 hniezdných párov orla kríklavého, t.j. približne 20 % celkovej hniezdnej populácie orla kríklavého na Slovensku s početnosťou 800 - 900 hniezdných párov (Karaska & Danko et al. 2002). Na základe výsledkov štvorročného monitoringu bude aktualizovaná početnosť a vyhodnotený trend slovenskej populácie orla kríklavého a faktory, ktoré ho ovplyvňujú. To je dôležité pre následné formulovanie opatrení na ochranu orla kríklavého v budúcnosti. Veľmi významnou projektovou aktivitou je vyhlasovanie ochranných zón okolo hniezd orla kríklavého: projekt má ambíciu zabezpečiť týmto spôsobom ochranu hniezd všetkých párov sledovaných v projekte. V prípade, že príde k poškodeniu alebo spadnutiu niektorého hniezda, bude

zabezpečená inštalácia umelej hniezdnej podložky na tom istom hniezdom strome alebo na vhodnom strome v hniezdom teritóriu príslušného páru orlov. Projekt reaguje aj na závažný problém úhynov a zranení vtáctva následkom kolízií s konštrukciami 22 kV elektrických vedení. V rámci projektu budú na viac ako 1100 stĺpoch 22 kV elektrického vedenia nainštalované špeciálne „ekochráničky“, ktoré zabránia úhynom a zraneniam jedincov v dôsledku zásahov elektrickým prúdom. Týmto opatrením, ktoré predstavuje príspevok Stredoslovenskej energetiky, a.s. a Východoslovenskej energetiky, a.s. k ochrane orla kríklavého na Slovensku, bude zabezpečená ekologizácia úsekov 22 kV elektrických vedení minimálne v dĺžke 80 km, situovaných v potravných teritóriách jednotlivých párov orlov kríklavých v CHVÚ Horná Orava a CHVÚ Laborecká vrchovina.

Foto: S. Harvančík

Osobitná skupina aktivít je zameraná na spracovanie odborných dokumentov, ktoré budú v budúcnosti využívané v ochrannárskej praxi. Takto bude vypracovaný odborný podklad pre program záchranu orla kriklavého, ako aj podklady pre spracovanie programov starostlivosti pre všetkých 8 chránených vtáčích území zahrnutých do projektu. Nemenej dôležité bude úsilie o formulovanie a zaradenie vhodnej lesnícko-environmentálnej schémy pre ochranu hniezdneho biotopu orla kriklavého do Programu rozvoja vidieka SR pre nové programovacie obdobie 2014 – 2020. Informácie o projekte budú verejnosti sprostredkované prostredníctvom web stránky projektu, informačných panelov a tlačенých propagačných materiálov. Celkové výsledky projektu po jeho ukončení priblížia popularizujúca správa o projekte.

Literatúra:

Karaska D. & Danko Š. 2002: Orol kriklavý (*Aquila pomarina*), pp, 195-197. In: Danko Š., Darolová A. & Krištín A. (eds.), *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Veda, Bratislava, 688 pp.

SUMMARY

CONSERVATION OF THE POPULATION OF LESSER SPOTTED EAGLE IN SLOVAK REPUBLIC IS SUPPORTED BY THE EUROPEAN COMMISSION

In the beginning of 2011, Raptor Protection of Slovakia in partnership with two companies, Stredoslovenská energetika, a.s. and Východoslovenská energetika, a.s., have started implementing the Project LIFE09NAT/SK/000396 „Conservation of *Aquila pomarina* in Slovakia“. Project will last 48 months – e.g. till December 2014.

The main project objective is to enhance conservation of *A. pomarina* in Slovakia, as a significant part of a breeding population in the Carpathian Ecoregion, by establishing favourable conditions for stabilising of the Slovak population as a part of the Central European population. This main objective should be fulfilled by the following partial objectives: ensuring conservation of breeding and feeding habitats, eliminating negative forestry activities, improving breeding conditions, reducing main causes of disturbance and mortality and increasing personnel and technical capacity to ensure appropriate protection. This project is focused on habitat and species conservation measures in 8 SPAs, namely Horná Orava, Slanské vrchy Mts., Laborecká vrchovina Upland, Volovské vrchy Mts., Vihorlatské vrchy Mts., Tatry Mts., Nízke Tatry Mts. and Slovenský kras Karst. The project will support direct conservation practices and management of 160 breeding pairs of *A. pomarina* in SPAs that represent 20 % of the whole breeding population in Slovakia.

KRÁTKY POHĽAD DO ŽIVOTA NA PASIENKU KUCHYŇA

Denisa Lóbbová, Tomáš Veselovský

Populácia sýsľa pasienkového (*Spermophilus citellus*) na lokalite Kuchyňa bola založená v rámci reštitučného programu LIFE „Ochrana sokola rároha v Karpatskej kotline“. V priebehu rokov 2004 – 2010 tu bolo vysadených 773 sýsľov. Počas tohtoročnej letnej sezóny sme pomocou capture-mark-recapture metódy výskumu mali možnosť bližšie nahliadnuť do štruktúry kolónie a zohľadniť mieru jej životaschopnosti v danom ekosystéme. Kolónia sa v priebehu niekoľkých rokov rozčlenila na dve priestorovo oddelené subpopulácie (Obr. 1). Subpopuláciu A tvorí aktuálne 51 jedincov. Stav relatívnej početnosti sa odvíja od počtu označených jedincov (38), ktoré boli v priebehu sezóny opätovne odchyťované a od odhadu počtu jedincov, ktoré neboli chytené ani jedenkrát (Graf 1).

Niektoré jedince nemuseli byť v priebehu sezóny vôbec odchytené napríklad v dôsledku individuálnej heterogenity, ktorá sa môže prejavovať rôznou mierou náklonnosti jedincov k návnadám v pasciach. Abundancia subpopulácie B nie je známa. Zistená bola prítomnosť juvenilných samíc (2) a adultného samca (1). Koncom sezóny bolo aktívnych iba 6 nôr. Ak predpokladáme, že subpopuláciu B tvorí iba malý počet jedincov, stav početnosti celej kolónie je v porovnaní s veľkým množstvom reštituovaných jedincov relatívne nízky.

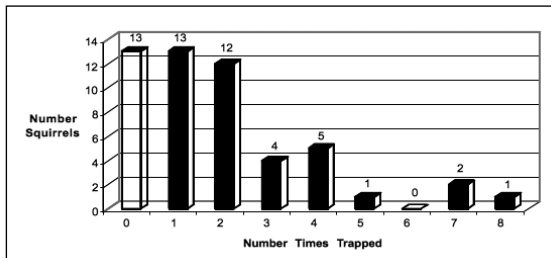
Obr. 1. Dve subpopulácie druhu *Spermophilus citellus* na lokalite Kuchyňa v roku 2011. Body (oddelené pre jednotlivé subpopulácie A a B) predstavujú nory využívané systémom minimálne jedenkrát v priebehu letnej sezóny.

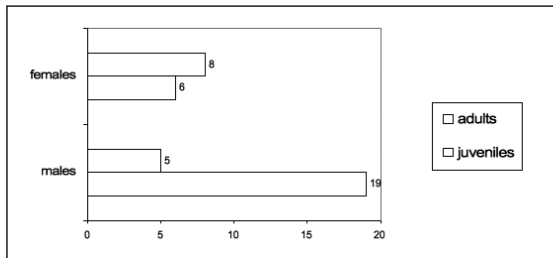
Legenda

Subkolónia A:
2,39 ha
nory (1. polovica júna)

Subkolónia B:
5,2 ha
nory (celá sezóna)

Graf 1. Odhad počtu neodchytených jedincov (13) je zobrazený bielym stĺpcom pod hodnotou 0

Graf 2. Pohlavná a veková štruktúra subpopulácie A v roku 2011

Veľkosť populácie je sama o sebe iba veľmi hrubým popisom populácie. Rast populácie nie je daný len jej abundanciou, ale tiež vnútornou štruktúrou, ktorá populačný rast bezprostredne ovplyvňuje (Graf 2; Tkadlec, 2008).

Priemerný prírastok na jednu samicu v roku 2011 boli 3 mláďatá. Na schopnosť populačného rastu kolónie výrazne vplýva miera prežitia juvenilných samíc (Barrett, 2005). Pomer pohlavia juvenilných jedincov je naklonený v prospech samcov (3,17). V prípade sysľa dochádza k vekovo-špecifickému mortalite. Matějů (2008) uvádza priemernú mortalitu adultných sysľov počas hibernácie 22,5%, pričom mortalita hibernujúcich juvenilných jedincov je až 85,4%.

Kľúčovým elementom prežitia a reprodukcie je telesná kondícia (Barrett, 2005). Sysel ako sociálne žijúci živočích vynakladá energiu na dosiahnutie interakcií medzi jedincami v kolónii, hľadanie vhodných potravných zdrojov a kolektívnu ochranu proti predátorom. Energetická bilancia organizmu žijúceho v prostredí so zhoršenými životnými podmienkami vedie v neprospech benefitu jedinca a môže znižovať úspešnosť prežitia populácie (Obr. 2).

Obr. 2. Malý sysel vo vysokej tráve
Foto: fotopasca ScoutGuard 550V

Lokalita s výskytom sysľa je okrajovou časťou 154 ha rozsiahleho pasienku. Intenzita pastvy je preto nízka a výška trávneho porastu v letných mesiacoch dosahuje 20 až 70 cm (Obr. 3). Pre prežitie populácie je dôležitá kosba pasienku, alebo snaha zatriaktivniť lokalitu pre dobytok formou nasolenej vegetácie. Tradičné hospodárenie je dôležitým predpokladom zachovania druhu na celom území Slovenska (Zalubilová, Baláž, 2005).

FRAGMENTÁCIA POPULÁCIE

Fragmentáciu, teda skutočnosť, že populácia sa skladá z viacerých (v našom prípade z dvoch) subpopulácií mohlo zapríčiniť viacero aspektov. Je možné uvažovať o úniku jedincov z miesta vypúšťania bezprostredne po realizácii reštitúcie, alebo o neskoršom presune v dôsledku nedostatočnej starostlivosti o pasienok. Sysle, ktorým životné podmienky nevyhovovali si jednoducho začali hľadať vhodnejšie stanovište.

Jednotlivé subpopulácie sú vzhľadom k malej veľkosti omnoho zraniteľnejšie, než populácie tvoriace celok. V opačnom prípade, ak predpokladáme, že

Obr. 3. Vysoký trávny porast predstavuje pre sysľa sťažené životné podmienky
Foto: Lóbbová, august 2011

medzi subpopuláciami A a B dochádza k presunu jedincov, môže fragmentácia výrazne znížiť zraniteľnosť subpopulácií po zlepšení manažmentu lúk (Begon, Harper, Townsend, 1997).

MONITORING DRAVCOV

Výskyt potenciálnych vtáčích predátorov sysľa bol monitorovaný vizuálne, kontinuálne od apríla do septembra (celkom 19 dní).

Špeciálna adaptácia sysľa maximalizovať šancu úniku pred predátorom pomocou zvukových výstražných signálov v kolónii si od dravcov vyžaduje osobitnú stratégiu lovu. Pozorované boli prekvapivé prílety jastraba lesného (*Accipiter gentilis*) spoza krovinnej vegetácie a nízke, rýchle kízanie nad lúkou s opakujúcimi sa pokusmi o útok na korisť. Mladý jedinec orla kráľovského (*Aquila heliaca*) aplikoval naopak vysoké prelety s aktívnym vizuálnym vyhľadávaním koristi. Tab. 1. zahŕňa podrobnosti o prítomnosti spomínaných druhov.

Lov bol vo všetkých pozorovaných prípadoch neúspešný. Prítomnosť sokola rároha (*Falco cherrug*) nebola zaznamenaná.

Druh	Dátum	Čas príletu	Doba prítomnosti na lokalite
<i>Accipiter gentilis</i>	18. 4.	12:15	10 min.
		16:30	5 min.
	19. 4.	11:35	3 min.
<i>Aquila heliaca</i> (juv)	30. 5.	10:20	10 min.
	5. 6.	09:20	1 min.

Tab. 1. Podrobnosti o výskyte dvoch druhov dravcov na lokalite Kuchyňa v roku 2011

Všetky odchytené jedince sysľa boli označené ušnými štítkami* a niekoľkým mláďatám sme na temene hlavy farbili sršť. Účelom bolo odhaliť identitu ulovených jedincov na hniezde sokola rároha. Kameraný systém inštalovaný na hniezde takéto pozorovania nepotvrdil (J. Chavko in verb.). Prítomnosť alebo absencia sysľa v potrave sokola rároha by mohla v budúcnosti potvrdiť kontrola hniezdnej podložky alebo analýza vývrzkov.

Podakovanie za spoluprácu v teréne patrí všetkým odborným i laickým asistentom. Výskum bol čiastočne podporený v rámci Malého členského projektu RPS (Syseľ pasienkový v sieti potravného reťazca a úspešnosť reštitúcie druhu na lokalite Kuchyňa).

LITERATURA

- Barrett, J. S., 2005: *Population viability of the Southern Idaho Ground squirrel (Spermophilus brunneus endemicus): Effects of an altered landscape*, Boise State University, 167 s.
- Begon, M., Harper, J. L., Townsend, C. R., 1997: *Ekologie - jedinci, populace a společenstva*, Vydavatelství Univerzity Palackého, 949 s.
- Matějů, J., 2008: *Ecology and space use in a relict population of the European Ground Squirrel (Spermophilus citellus) at the north-western edge of its distribution range*, in: *Lynx (Praha)*, s. 263 - 276.
- Tkadlec, E., 2008: *Populační ekologie. Struktura, růst a dynamika populací. Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta*, 400 s. Zalubilová, L., Baláž, I., 2005: *Tradičné hospodárenie ako predpoklad zachovania sysľa pasienkového alebo zaujímavý osud druhu, v ktorého pozadí vždy stál človek*, s. 171 - 174. In: Baláž I. (ed.): *Zborník z konferencie „Teória a prax krajinno-ekologického plánovania“*, FPV UKF, Nitra, 175 s.

SUMMARY

SHORT INSIGHT INTO LIFE IN THE KUCHYŇA PASTURE

During the summer season of 2011, monitoring of restituted population of the European ground squirrel (*Spermophilus citellus*) was conducted with the support of the Small Member Project „European ground squirrel within a food chain and the successfulness of the species restitution at the Kuchyňa site“. With the help of the capture-mark-recapture research method the sex and age structure, relative number and the estimation of the survival ability in the ecosystem were described. The results show the need of the management improvement of the pasture, because this very factor influences directly benefit of individuals and the growth of the population. Of the potential predators of the European ground squirrel Goshawk (*Accipiter gentilis*) and Imperial Eagle (*Aquila heliaca*) were observed on the locality. The presence of the Saker Falcon (*Falco cherrug*) was not observed.

* pozn.: používanie ušných štítkov za účelom identifikácie jedincov nie je do budúcnosti vhodnou metódou na značenie sysľov v dôsledku krátkodobej trvácnosti (štítky držia na ušných boltcoch podľa skúsenosti najvyšš 3 mesiace)

HNIEZDENIE VÝRIKA LESNÉHO (OTUS SCOPS) V CHVÚ SENIANSKE RYBNÍKY

Samuel Pačenovský, Peter Chrašč

Výrik lesný obýva na Slovensku teplé, nízko položené oblasti – nížiny, kotliny a ich lemujúce pahorkatiny s mozaikovitou štruktúrou krajiny a s hojným výskytom veľkých druhov chrobákov, rovnokrídlavcov a nočných motýľov. Biotop tvoria okraje riedkych lesov, lemované extenzívne obrábanými poľnohospodárskymi plochami, staré sady, parky, vinice, pasienky so solitérnymi stromami (Danko a kol., 2002). Na východnom Slovensku bolo doteraz zistené hniezdenie v kvadrátoch 7696 - Východoslovenská rovina, južné predhorie kopca Tarbucka pri Veľkom Kamenci, 7496 – solitérne vrby pozdĺž kanálov a Ondavy juhovýchodne od Trebišova, na Východoslovenskej pahorkatine, tu najčastejšie v kvadráte 7299 – najmä v okolí obcí Petrovce, Koromľa a Porúbka až po predhorie Vihorlatských vrchov, kde v jednom roku môže hniezdiť až 5 párov. Predpokladané hniezdenie bolo zistené aj inde, napr. v južnej časti Košickej kotliny pri Vyšnom Lánci v kvadrátoch 7492, 7592, či v Slovenskom kráse na planinách Dolný vrch a na Plešivskej planine (Danko a kol., 2002). V rokoch 2002 – 2010 bolo zistené teritoriálne správanie aj z iných lokalít, napr. Girbeš pri Košiciach, alebo alúvium Latorice, resp. lúky pri obci Zemplín (Pačenovský, nepubl.). V širšom okolí Senného doteraz tento druh sovy nebol zistený (Danko in verb.), druh sa nespomína ani v publikácii o vtáctve Senného (Danko 2008).

V posledných dvoch desaťročiach prešla lúčna krajina v súčasnom CHVÚ Senianske rybníky dosť výraznými zmenami. Vplyvom vytrácajúceho sa pastevného manažmentu, aj zníženého záujmu o kosenie lúk došlo k postupnému zarastaniu niektorých lúk a vytvorili sa tu pomerne rozsiahle krovinaté porasty, miestami aj riedke porasty vrb, z ktorých niektoré rastú v strede lúčnej krajiny ako solitéry. Prvý zo série výskytov výrika (teritoriálny hlas samca) v tomto type biotopu zistil M. Demko 21. mája V od Blatných Revišťa mimo CHVÚ, v k. ú. Veľké Revištie. Druhý z autorov zistil počas nočného monitoringu vtáctva v roku 2010 tok výrikov lesných vo východnej časti CHVÚ Senianske rybníky, v k. ú. obce Blatná Polianka. Dňa 25. mája, o 23.50 počul 2 teritoriálne sa ozývajúce samce na lúkach JZ od obce, pričom jeden z nich bol presne lokalizovaný. Na tejto lokalite bol zistený hlasový prejav samca výrika aj 28. júna 2010, čo už naznačovalo možnosť hniezdenia. Samec reagoval na nahrávku o 23.00 tichým pískaním. Lokalitu sme preto navštívili opakovane niekoľkokrát a snažili sme sa zistiť čo najvyššiu preukaznosť hniezdenia. 8. júla samec výrika reagoval na nahrávku tichými teritoriálnymi hlasmi a zachytili sme aj odlišné tichšie pískanie – zrejme hlas samice, ktorý prichádzal z korny mohutnej, košatej solitérnej vrby. Pri prieskume tejto vrby - predpokladaného hniezdneho stromu 13.

Biotox výrika pri Okne v r. 2011
Foto: P. Chrašč

Hniezdny biotox výrika, Blatná Polianka, 2010
Foto: S. Pačenovský

júla autori článku zistili tiché žobravé hlasy mladých výrikov, ktoré sa ozývali z vnútra tejto vrby vo výške 3,5-5 m o 20:45 h a o 21:50 h a zaznamenali dva prílety adulta, pravdepodobne s potravou pre mláďatá. Vrba má viacero vhodných dutín a vo vrchnej časti je nedostupná bŕtľavina po hrubšom konári. Výrik určite nehniezdil v nižšie položených a prístupných dutinách, ktoré sme prezreli s negatívnym výsledkom. Hniezdisko navštívili S. Pačenovský a M. Demko aj 15. júla, kedy boli zaznamenané 3 prílety adulta k hniezdnemu stromu medzi 21:45 a 22:30 h. Ďalšie podrobnosti hniezdenia, ako počet mláďat, či termín opustenia dutiny sa nám nepodarilo zistiť. Zaujímavosťou tohto hniezdenia výrikov je aj skutočnosť, že hniezdna lokalita bola v dôsledku mimoriadne bohatých zrážok od konca mája súvisle zaliata plytkou vodou, ktorá opadla až v druhej polovici júna.

Prítomnosť výrikov bola zistená v CHVÚ Senianske rybníky aj v roku 2011. Zaznamenali sme výskyty na troch rozličných lokalitách. J. Uhrín počul pískanie samca 17. mája po zotmení priamo v obci Senné, v záhrade kaštieľa a P. Chrašč 20. mája o 2:10 h zo skupiny solitérnych vrb na lúke pri Blatných Revištiach. V ďalšom období monitoring nepotvrdil stabilnejší výskyt výrika na týchto lokalitách, preto predpokladáme, že šlo o migráciu.

Jediné dlhodobu obhajované teritórium sa v tomto roku nachádzalo opäť na lúkach pri Blatnej Polianke. Druhý z autorov tu 21. mája o 2.00 zaznamenal tok samca zo solitérnych vrb na lúke. Výrik tu bol potvrdený aj 6. a 21. júna. V oboch prípadoch o 23:00 okamžite reagoval na nahrávku. Táto lokalita je vzdialená od hniezdnej lokality z roku 2010 (ktorá v roku 2011 nebola obsadená) vzdušnou čiarou 1 km. Celá oblasť, v rámci ktorej bol výrik zaznamenaný má tvar trojuholníka s dĺžkou strán 500 m. Je to asi 15 solitérnych vrb na lúke, ohraničených zo severozápadu starším, vyšším, ale riedkym topoľovým stromoradiem a od východu brehovým porastom Okny,

tvoreným taktiež prevažne topoľmi. Hniezdo sme nehľadali, ale na základe stabilne obsadeného teritória predpokladáme hniezdenie výrika lesného v CHVÚ Senianske rybníky aj v roku 2011.

Zaujímavý a veľmi neskorý údaj o výskyte výrika zaznamenal M. Demko 4. októbra 2011, kedy sa ozýval jeden jedinec vo večerných hodinách niekoľkokrát z lesíka severne od NPR Senné-rybníky.

LITERATÚRA:

Danko, Š. a kol., 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. VEDA, Bratislava, 686 s.

Danko, Š., 2008: Vtáctvo „Senného“ v minulosti a dnes. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 135 s.

SUMMARY

BREEDING OF THE SCOPS OWL (*OTUS SCOPS*) IN "SENIANSKE RYBNÍKY" SPA

The first breeding and first occurrence ever of the Scops Owl (*Otus scops*) in the „Senianske rybníky“ SPA (East Slovakia, East-Slovakian Lowlands) is described. In 2010 the owls were breeding in a hollow willow located on grassland with scattered willows nearby „Blatná Polianka“ village in eastern part of the SPA. The breeding site was flooded with shallow water from the end of May till half of June. In 2010 the territorial calls of the Scops Owls could be noticed from 2 sites and from another one further, just close to SPA border. In 2011 the species was detected again on 3 different sites in the SPA. The records from 2 sites proved to be only temporary migration occurrence and only one territory nearby „Blatná Polianka“ village was occupied during the breeding season. The breeding attempt of the owls was supposed there.

MAPOVANIE SOV (STRIGIFORMES) V POHORÍ VEĽKÁ FATRA V ROKOCH 2010 – 2011

Karol Šotnár, Samuel Pačenovský

V rokoch 2010 – 2011 sme vykonali 16 návštev (10 vo večerných hodinách a 6 v skorých ranných hodinách) v Gaderskej a Blatnickej doline v pohorí Veľká Fatra, jedna návšteva v roku 2011 bola smerovaná do oblasti Veľkej Smrekovice v pohorí Veľká Fatra.

Metódou záznamov (registrácií) teritoriálnych hlasov samcov (a výnimočne aj samíc) bola z časti podchytaná distribúcia a denzita niektorých lesných druhov sov. Najpočetnejší druh kvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*) vykazoval 18 teritórií. U druhov *Strix aluco* bolo zistených 16 teritórií, *Aegolius funereus* 11 teritórií, *Strix uralensis* 4 teritóriá a bolo zistené aj 1 teritórium výra skalného (*Bubo bubo*). Približná lokalizácia všetkých zistených teritóriálne sa ozývajúcich jedincov bola zanesená do digitálnej mapy.

Tieto výsledky však treba hodnotiť opatrne, jedná sa iba o minimálnu zistenú početnosť populácie u každého druhu, zaznamenanú danou metodikou pri uvedenom počte návštev. Skutočná početnosť u týchto druhov sov bude oveľa vyššia, čo ukáže ďalší minimálne dvojročný výskum v tomto pohorí v oblasti Gaderskej a Blatnickej doliny.

Na záver môžeme vysloviť určité konštatovania. Vyššie hustoty, ktoré sa javia u prvých troch druhov sov odrážajú zachovalý stav habitatov v národnom parku Veľká Fatra. Nachádzajú tu optimum pre životaschopnosť svojej populácie, čím sa rozširuje ich základná ekologická nika (podmienky prostredia). Tento stav je spôsobený mimo iné aj tým, že Gaderská a Blatnická dolina sú tvorené rozoklaným, skalnatým reliéfom so strmými svahmi, kde je minimálna, respektíve žiadna ťažba dreva a veľká časť nami mapovaného územia národného parku je v najvyššom stupni ochrany, čím sú zachované (nedotknuté) celé komplexy vhodných hniezdných a potravných habitatov pre lesné druhy sov a biodiverzitu všeobecne.

Pôtk kapcavý privábený na 2 m pri chate Hubná
Foto: J. Žiak

Mapovanie sov, Kráľova studňa
Foto: P. Šipoš

Ubytovanie v chate pod Ostrou
Foto: K. Šotnár

Blotop kuvička vrabčieho nad Gaderskou dolinou
Foto: K. Šotnár

Na spolupráci v teréne sa podieľali Obuch J., Žiak J., Šípoš P., Oravec A., Remeník L., Demovič B. ml., Šmelcer M., za čo im srdečne ďakujeme a taktiež bol tento projekt z časti podporený Malým členským projektom RPS.

SUMMARY

OWL SURVEY (STRIGIFORMES) IN THE "VELKÁ FATRA" MTS. IN 2010-2011.

In total 16 visits (10 at dusk and after sunset, 6 at dawn and before) aimed to localize the owl territories were conducted in areas of „Gaderská“ and „Blatnická“ valleys in „Velká Fatra“ National Park in 2010 and 2011. The forest overgrowth consists mostly of beech, sycamore and fir. Most of the forests are strict nature reserves without any forest management; therefore most of them are in very good stage. The steep and rugged terrain consists of forested, rocky slopes. The most common owl species turned to be the Pygmy Owl (18 occupied territories located so far), followed by the Tawny Owl (16 territories), Tengmalm's Owl (11 territories) and the Ural Owl (4 territories) and 1 territory of the Eagle Owl. Quite a high number of occupied owl territories indicates a good condition of the habitats.

TELEMETRIA MYŠIAROK UŠATÝCH NA HORNEJ NITRE

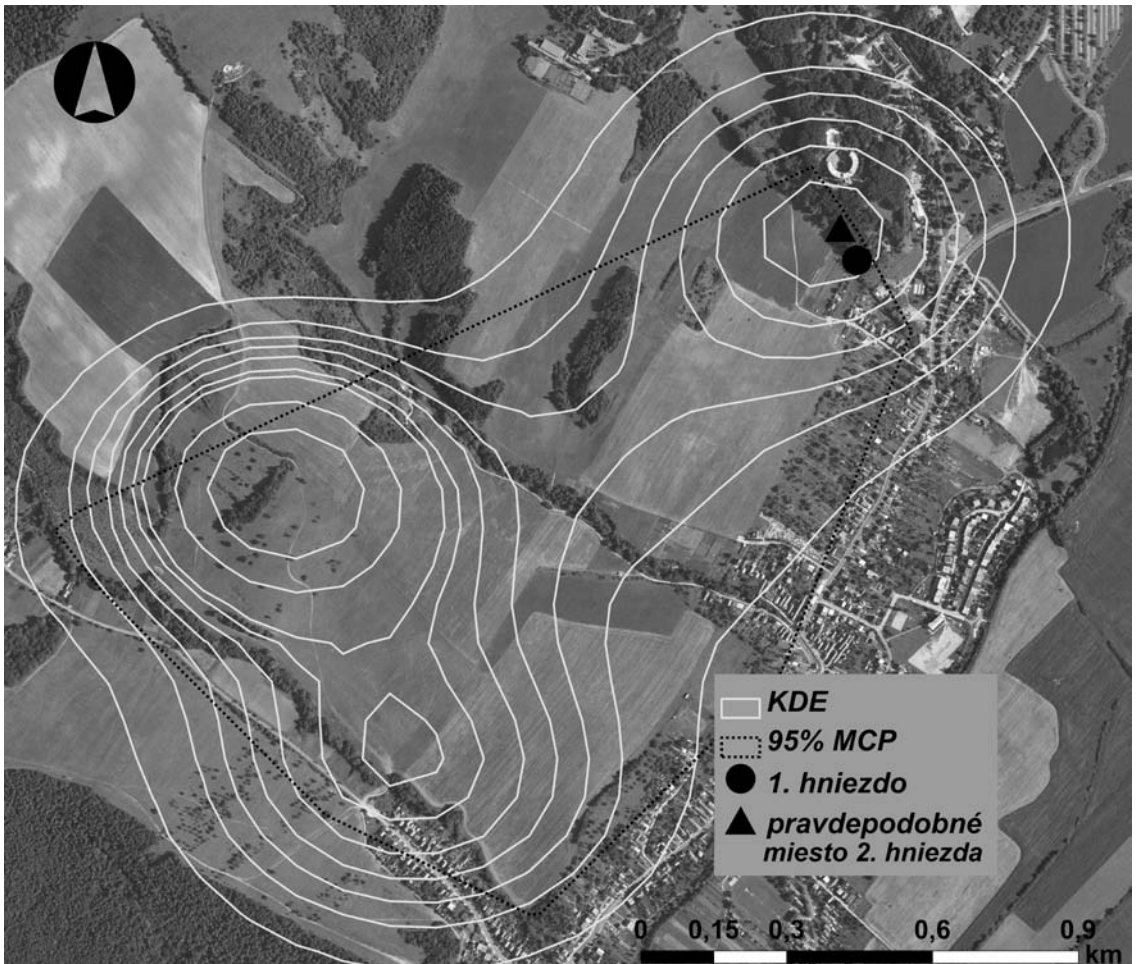
Filip Tulis, Roman Slobodnik, Dalibor Kaplan, Karol Šotnár

V novembri 2010 sme začali s telemetrickým sledovaním myšiарок ušatých na Hornej Nitre. Za našu domovskú základňu sme si vybrali lokalitu Kúpele – Bojnice. Práve tu myšiарky každoročne zimujú a v počte niekoľkých párov na jar aj hniezdia. Asi každý, kto pozoroval myšiарky pri večernom rozlete si položil otázku: „Kam letíš?“. Aj nás táto otázka iniciovala k výskumu, ktorého cieľom bolo zistenie domovského okrsku (home rang) zimujúcich, ale aj hniezdiacich myšiарок ušatých. Doteraz sme takto sledovali 3 jedince myšiарky ušatej. Každého odchyteného jedinca sme označili chvostovou vysielaczkou typu „PiP 353“ (Biotrack Ltd., UK). Vysielачky sú prichytené na prostredné dve chvostové perá. Ich hmotnosť je 4,5 g, čo plne rešpektuje hmotnosť myšiарок tak, aby nedošlo k žiadnemu obmedzeniu sledovaných jedincov. Životnosť vysielачky je 5,5 mesiaca. Počas výmeny peria sa myšiарka súčasne zbaví aj vysielачky.

1. SLEDOVANÝ JEDINEC MENOM „CHARLIE“

Samec bol odchytený 20.11.2010 v priebehu večerného rozletu. Na druhý deň bol pozorovaný v krdli 6 zimujúcich myšiарок ušatých na smreku v areáli Bojnických kúpeľov. Tak ako uvádza odborná literatúra, dopriali sme nášmu Charliemu 4 dni na aklimatizáciu a potom to všetko začalo! Sami sme nevedeli čo nás čaká. Prvá noc 26.11.2010: asi 20 minút po rozlete sme Charlieho našli vo vzdialenosti 4 km od denného zhromaždiska v blízkosti Košských mokradí, no následne sme stratili signál. Prebrázdili sme 60 km, no Charlieho nebolo. O 22:08 – našli sme ho! Približne 1,5 km od poslednej lokalizácie, uprostred agrocenóz, na opačnej strane mokradí. Kde bol dovtedy netušíme, asi daň za neskúsenosť. No odvtedy sme ho sprevádzali na každom jeho kroku a plný nadšenia sme zaznamenávali každý údaj. Takto sme ho o 6:10 odprevadili späť domov na denné zhromaždisko do kúpeľov. Ešte podrobnejšie by sa dala opísať každá noc no ďalej udávame už len stručný prehľad. Veľkosť jeho domovského okrsku bola 758 ha (Mapa 1.). Za spomenutie stojí, že niekoľkokrát sme ho zaznamenali v priebehu dňa oddychovať mimo ostatných členov zimujúcej populácie. V noci 7.12.2010 nám o 19:10 zmizol z loviska. O 23:00 bol nečakane nájdený späť na mieste svojho denného zhromaždiska. V priebehu obdobia sledovania od 18. 12.2010 na niekoľko dní zmizol. Prebrázdili sme celý

okres, no neúspešne. Dňa 30.12.2010 sa opäť objavil a oddychoval s ostatnými myšiarkami v Bojnických kúpeľoch. S výnimkou jednej noci, vždy počas telemetrovania preferoval tú istú lokalitu, vzdialenú 4,8 km od denného zhromaždiska.

2. SLEDOVANÝ JEDINEC MENOM „ROMANA“

Samica odchytená 1.4.2011 priamo v kúpeľnom areáli. Dňa 11.4.2011 bola dohľadaná ako sedí na hniezde, na bočnej vetve borovice. Dňa 7.5.2011 sme však vplyvom silných vetrov našli hniezdo padnuté aj so zničenou násadou. Na našu radosť však myšiarka ostala verná lokalite. Jej aktivita bola nasledovný mesiac minimálna, iba vždy po súmraku na cca 2-3 minúty opustila pôvodné miesto a hneď sa vrátila naspäť. Pravdepodobne opäť hniezdila, no hniezdo sme v hustom poraste vysokých boro-

víc nenašli. Od 13.7.2011 sa jej lokomócia rapidne zväčšila, prestala sa zdržovať na pôvodnom mieste a my sme smutne konštatovali že hniezdenie nebolo úspešné. O skutočných dôvodoch môžeme len polemizovať. Jej výsledný domovský okrskok bol 150 ha (Mapa 2).

3. SLEDOVANÝ JEDINEC MENOM „MAREK“

Jedinec bol odchytený 6.11.2010 v areáli Bojnických kúpeľov. Na druhý deň však nebol nájdený spolu s ostatnými myšiarkami v kúpeľoch. Signál, aj keď slabý, sme zachytili. Ten nás zaviedol na nové zimovisko, uprostred lesa, vzdialeného 1,5 km od miesta odchyty v kúpeľoch. Tu oddychovalo 6 myšiарок ušatých, medzi nimi aj náš novo označený „Marek“. Výsledky z jeho telemetrie zatiaľ pre menšie množstvo údajov neuvádzame.

Pripevnená vysielaciačka
Foto: F. Tullis

Označený Charlie oddychujúci na dennom zhrmaždisku
Foto: K. Šotnár

Na záver by sme chceli upozorniť, že prezentované údaje nie sú kompletne a rovnako neboli štatisticky spracované. Vyhodnotenie domovských okrskov sme realizovali Metódou konvexných polygónov (95% MCP) a Metódou jadrového odhadu hustoty (KDE). Radi by sme sa srdečne poďakovali Ochrane dravcov na Slovensku za zapožičanie jedného prijímača, Doc. Davidovi za finančnú podporu, ďalej Perte Sidorovej, Adriánovi Palikovi, Jaroslavovi Likavčanovi, Imrichovi Jakobovi, Ivanovi Balážovi a všetkým ostatným.

Výskum bol realizovaný v rámci projektu KEGA č. 012UKF-4/2011: Teriológia efektívne a zaujímavo – TEREZA.

SUMMARY

TELEMETRY OF THE LONG-EARED OWLS IN "HORNÁ NITRA" REGION

Three specimen of *Asio otus* were tracked using VHF telemetry since November 2010. In winter 2010-2011, the home range of the male extended over an area of 758 ha. During the breeding period in 2011, the female was followed in her home range of 150 ha. Telemetry data on the second male were not sufficient for evaluation.

KIKINDA - HLAVNÉ MESTO SOV

Michal Noga

Niekedy uprostred leta nám prišlo prostredníctvom webovej siete „asio-otus-network“ pozvanie na medzinárodnú konferenciu venovanú myšiarky ušatej. V akejsi Kikinde. Po chvíľkovom považovaní som túto ponuku odmietol. O pár dní na to som si prečítal osobné pozvanie hlavného organizátora podujatia, Milana Ružiča, ornitológa zo srbskej ornitologickej spoločnosti Serbian Owl Conservation Centre. To ma prinútilo zamyslieť sa nad tým, či by som predsa len... ale nie, doma ostanem. Následne prišlo pozvanie od Davida Johnsona, riaditeľa Global Owl Project, ktorý bol zároveň druhým hlavným organizátorom podujatia. Hm. A keď som zistil, že mestečko Kikinda nie je v juhovýchodnej Ázii, ale v Srbsku a že Srbsko nie je v rovníkovej Afrike, ale len 400 kilometrov od kancelárie RPS, začal som zháňať spolucestujúcich. Našiel som ich šiestich – tu sú, zoradení takmer abecedne: Berthová Lenka zo SAV, Dobry Martin z RPS, Tulis Filip z UKF v Nitre, Obuch Ján z Botanickej záhrady v Blatnici a napokon Lóbbová Denisa a Veselovský Tomáš – študenti z UKF v Nitre a zároveň členovia MVO Poznaj a chráň.

Cesta na juh, za slnkom, myšiarkami a konferenciou nám ubehla veľmi rýchlo, na poludnie sme si už podávali ruky a zoznamovali sa s ostatnými ornitológmi, ktorým učarovala myšiarka ušatá. Do Kikindy ich prišlo viac ako 50 z pätnástich krajín. A prečo práve srbská Kikinda? Toto mestečko bolo donedávna známe len ako nálezisko fosílií mamuta (videli sme ju v múzeu, je to mamutica a volá sa Kika), no v posledných rokoch je známe ako najväčšie zimovisko myšiariok ušatých. Zimuje tu neuveriteľných 650 (!!!) exemplárov. A najmä preto sa stala Kikinda miestom konania prvej monotematickej konferencie. Naše počiatkové rozpaky veľmi rýchlo pominuli a nastala pohoda. Presne podľa želania Milana Ružiča, hlavného organizátora: „Žiaden stres, len relax, užívajte si to“. A my sme si to užívali.

Na konferenciách sa prezentovali výstupy z monitoringu zimovísk myšiariok ušatých (8 prezentácií), pozornosť sa venovala i hniezdnej biológii (7 prednášok), migrácií (2 prednášky), odchytom a značeniu myšiariok, literatúre, využití zimoviska myšiariok pri rozvoji turizmu a skvelým oživením bola prezentácia o zobrazovaní

ZIMOVALIŠTE SOVA UTINA *Asio otus*

THE LONG-EARED OWL WINTER ROOST SITE

KAKO POMOĆI UTINAMA?

Najbolje je sačuvati drveće na kojima utine boraue. Pored toga, utine ne treba uznemavati svojim prisustvom. Zbog toga, izbjegavajte, progovaranje ili ubiranje ptica treba prijaviti nadležnom organumu. Štetni hrovači utine, utine ušatice i pradi.

Kako pronađete mladicu sove utine, namajte ih pažljivo i vratite na grane najbližeg drveća. Izbjegajte da bez problema nastavite da se borite s njima.

ZIMOVANJE UTINA U VOJVODINI

U ovom zemu, utine se najčešće okupljaju u masivima gde zgrade prosoide stan. U većini gradova i sela u Vojvodini postoji bar jedno masno, roštilje park, školice cirkve ili dvorane sa gradim faravima gde zimuju utine. U nekim od njih možda se nalaze i jata utine na bave, u kojima često boravi više od 100 sova, a jataci je dostignuti u Kikindi gde ih boravi više od 740 jedinki. Sove koje dan provode u jatima u ranojima tokom noći lovo-gledaju i drugi stave zvonice na njima. Hrovači, patnjaci, u parkovima i dvorcima u broj očasti.

O UTINI

Sova utina duga je preko 55 cm, a raspon krila dužine oko 300 cm. Smeđe-sivo obojeno, perje omogućava joj da ostane neprimetna u krošnjama drveća. Utine je moguće videti na zapadnom zapadima, često u gušćinama i šumskim parkovima, na gradovima i baštama sa dosta listopadnog i četinarskog drveća. Dan provode mirujući u krošnjama drveća, dok tokom noći lovo-gledaju i druge stave. Zaočarjeje u rano predveće kada smužaju i nepostivenim oglašavanjem nepredstavu tenorija. Povećavaju stazu graneča arana i svaka u svaki podaku najviše 3 do 5 jata. Krajem maja, mlade utine letuju iz graneča i opstajuju se pitajom, silno zaspano i ljublje.

DA LI SU UTINE UGROŽENE?

Utina je strogo zaštićena vrsta, pa je zakonom zabranjeno njihovo ubijanje, progovaranje, koptanje, uznemiravanje i veštavanje stavljanje. Ipak, ovi zakoni krše se od strane neopuštenih i nezakonitih gradana, čine se sve više koriste ptice ugrožavaju. Jedna od najvažnijih pretnji za utine je seka stabala na kojima zimuju.

DA LI SU UTINE KORISNE?

Glava hrana utine su miševi, voluharice, pacovi i drugi mali sisari. Tokom noći, svaka utina pojede prosečno 30 glodara. Procenjuje se da u celoj Vojvodini i Litine tokom zime pojedu oko 15 miliona glodara, koji bi pojeli ili žagardili hranu u vrednosti od nekoliko desetina miliona evra! Ne treba zaboraviti da su ovaj način uspešne sprečavaju i širenje mnogih zaraznih bolesti koje prenose glodari.

Milan Ružić, David Johnson, Marko Ščiban – hlavný organizátor konferencie s myšiarkou ušatou
Foto: Katarina Paunović

Hotel SOVA – naše prechodné bydlisko
Foto: M. Noga

myšiarky ušatej na poštových známkach. Naše príspevky sa obmedzili na štyri postery, dva sa týkali potravinnej ekológie druhu, jeden rozletovej aktivity a posledný zhrňala výsledky 13 ročného monitoringu zimovísk na juhozápadnom Slovensku. Veľká pozornosť sa venovala pracovnému workshopu, ktorého cieľom bolo stanoviť jednotnú metodiku pre vyhľadávanie, sčítanie a dlhodobý monitoring zimujúcich sov. Milan Ružić sa každý večer postaral o kultúrny program, ktorý ani raz nebol „povinnou jazdou“. Páčila sa nám návšteva expozície výtvarných prác, ktorých hlavnou témou boli sovy, druhý večer sme navštívili múzeum spomínanej mamutice Kiky, tretí večer sme si vypočuli folklórny súbor a posledný večer patril koncertu v hoteli, v ktorom sme boli ubytovaní. Kedysi sa volal PAPPARAZZO, teraz je jeho názov iný – SOVA. V jeho jedálnom lístku by ste našli viacero špeciálov a ak by ste mali záujem, prinesú vám i špeciálnu prísadu na pizzu - „sovi vrat“. Moji kolegovia neodolali a objednali si ju. Myšiarka sa stala neoddeliteľnou súčasťou Kikindy a samozrejme, nevyhýbali sme sa ani stretnutiam

s touto operenou kráskou. Ono sa to ani nedalo – na námestí ich cez deň odpočívalo viac ako 250 exemplárov. Ak by som mal stručne zhrnúť dojmy – cítili sme sa tam skvele. Spoznali sme ľudí, pre ktorých je fenomén zimných zhromaždišťa myšiarok ušatých rovnako zaujímavý a inšpirujúci ako pre nás, nadviazali sme nové priateľstvá a zrodili sa nové plány do budúcej práce. Potvrdilo sa nám, že to, čo tu u nás na Slovensku robíme, má zmysel.

SUMMARY

????

????

V dňoch 1. – 5.11.2011 sme sa zúčastnili International Conference on the Survey, Monitoring and Conservation of the Long-eared Owl, ktorú organizovalo Serbian Owl Conservation Centre v spolupráci s The Global Owl Project.

Účastníci konferencie

Foto: Katarina Paunović

ZA DRAVCAMI DO KAZACHSTANU

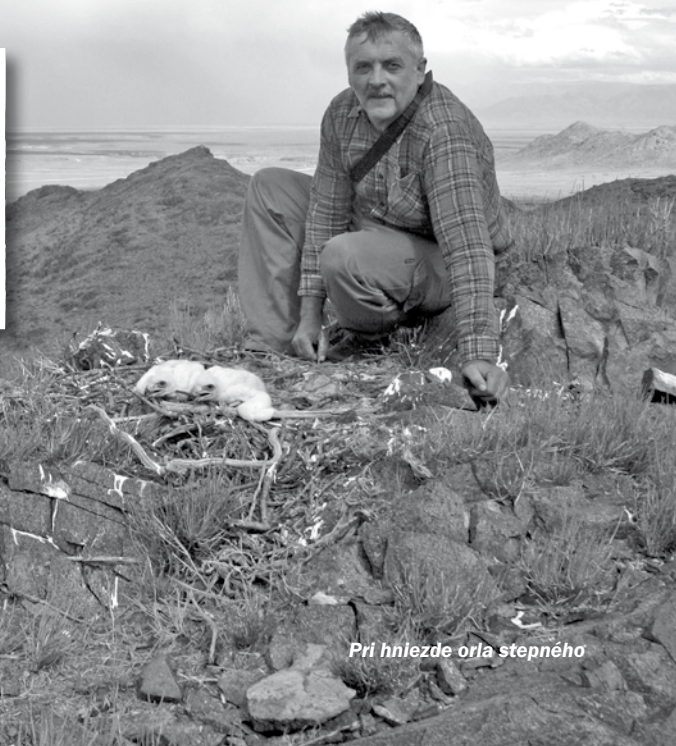
Stanislav Harvančík

Májovo-júnovú expedíciu do juhovýchodného Kazachstanu som organizoval najmä za účelom fotografovania niekoľkých druhov spevavcov, ktoré sa na Slovensku vzácné vyskytli, ale v Kazachstane bežne hniezdia. Potrebujem ich totiž do pripravovanej knižky o spevavcoch Slovenska, ak sa raz podarí nájsť na jej vydanie potrebnú sumu financií. No v kútiku srdca som dúfal, že sa mi tu podarí odfotografovať aj niektoré dravce – najmä orla stepného a kaňu stepnú, ktoré by sa hodili do druhého, prepracovaného vydania knižky o dravcoch. Našu skupinu okrem mňa tvorili ešte Dušan Keresťúr, Jaro Kizek, Peťo Oboňa a náš skvelý sprievodca Koša (Konstantin) Vsevolodov.

PREKVAPENIE PRI KONŠENGILE

V polopúštnej oblasti neďaleko dedinky Konšengil sme pri napájadle pod maskovačkou čakali na stepiare a iné vtáky, ktoré si sem prichádzali uhasiť smäd a kvôli kúpelu. Najprv sme však museli odhnať stádo kráv, aby sme si mohli postaviť úkryt. Občas nás obklúčilo stádo koní alebo dromedárov (tiav), najvzrušujúcejšie chvíle sme však prežívali, keď sa od Kazacha - pastiera na koni, ktorý bol od nás ešte

zo pästo metrov, rútil priamo na nás obrovský smädny pastiersky pes. Dychtivo hltal vodu a nedôverčivo nazeral smerom k našej maskovačke. Pri predstave, že nás zaregistruje a zaútočí, by sa mi od strachu „kdesi“ nezmesťil ani zastrúhaný vlas... Sotva by ho Kazach z takej diaľky dokázal ovládať, ak by si vôbec všimol, čo sa deje. No našťastie nikdy k útoku nedošlo. Pri napájadle sa vystriedalo pomerne veľa druhov vtákov - stepiare čiernobruché (*Pterocles orientalis*) i bielobruché (*Pterocles alchata*), vzácné aj labkáň stepný (*Syrrhaptes paradoxus*), nedôverčivé krkavce púštne (*Corvus ruficollis*), škovránky krátkoprsté (*Calandrella brachydactyla*), škovrany dvojškvrnové (*Melanocorypha bimaculata*), strnádky ryšavohlavé (*Emberiza bruniceps*), nechýbali ani vrabce domové a lastovičky, ktoré hniezdili v studni rovno za našimi chrbtami v podzemí. Práve som ostril na stepiare čiernobruché, keď sa zrazu zvláštne našuchorili a skôr, ako som stihol stlačiť spúšť aparátu, splašene vzlietli. V tom momente sa mi však v hľadáčku zjavil tmavý štíhly dravec a to som už stlačil sériové snímanie. Až keď o pár sekúnd vzlietol, uvedomil som si, že som celkom náhodne nafotil tmavú fázu orla malého. Okamžite som ho spoznal podľa bielych

Pri hniezde orla stepného

Strnádky ryšavohlavé

Pri hniezde myšiaka hrdzavého

škvŕn na ramenách, ktoré mu svietili ako smerovky po stranách auta. Bol som svedkom neúspešného útoku orla malého na stepiare.

HAJE ČIERNOSLUCHÉ

Pri Konšengile, avšak pri inom napájadle, sme sa po prvýkrát stretli aj s hajami čiernosluchými (*Milvus lineatus*). Dospelé vtáky sa veľmi podobajú našej haji tmavej, no majú na spodu krídel svetlejšie flaky. Mladé vtáky majú výrazný tmavý pás tiahnuci sa cez oči až na sluchy a svetlé škvŕny v krídlach ešte výraznejšie. Neskôr sme sa s týmto druhom stretávali pomerne často, a pri okraji dedinky Topar sme na topole našli dokonca aj obsadené hniezdo, kde pravdepodobne kŕmili mláďatá. Pri Topare sme mali šťastie aj na jastraba šikru (*Accipiter badius*), keď sa nám podarilo nafotiť priamo z auta sediaceho samčeka na stípe plota vedľa cesty. Tu bolo zastúpenie dravcov na malom priestore naozaj pestré, tiež z auta sme tu nafotili sokola lastovičiara.

MYŠIAKY HRDZAVÉ

Medzi najčastejšie pozorované dravce počas celej exkurzie boli myšiaky hrdzavé. Prvého sme zbadali sedieť v šíre stepi, len čo sme sa vydali od jazera Sorbulak k Balchaškému jazeru. Potom sme našli hniezdo s jediným maličkým mláďatom v kameňolome za Balchašom, ďalšie hniezdo s dvomi mláďatami na nízkom strome hneď vedľa cesty. Najzaujímavejšie však bolo obrovské hniezdo na nízkom kričku v polopúštnej oblasti za Balchašským jazerom. Dospelý vták sedel na hniezde, ale keď sme sa blížili k nemu autom, vzlietol na ešte pomerne veľkú vzdialenosť. Myslel som si, že sme ho vyplašili. No on asi po dvadsiatich metroch priamočiareho letu skočil na zem, vyletel s ulovenou jaštericou a vrátil sa na hniezdo so štyrmi mláďatami. To sme boli už na dostrel 600-ky s 1,4x konvertorom a hoci pri silnom

popoludňajšom vlnení vzduchu, niektoré fotky vyšli celkom dobre. Bolo to tuším po prvýkrát v živote, kedy sa mi podarilo dravca na hniezde nafotiť z auta. Neďaleko jazera Balchaš sme sa stretli aj s našim miláčikom – orlom kráľovským. Udivovalo ma, že sa vyskytuje v oblasti, kde nebolo jediného stromu. Z údivu do ešte väčšieho prekvapenia ma dostala neskoršia informácia od zoológa Fjodora Karpova, ktorý nám oznámil, že orly kráľovské tam hniezdia na ľudských stavbách. Ako tak sledujem „synantropizáciu“ orlov kráľovských na Slovensku – že by sme sa niečoho podobného dožili o pár rokov aj u nás?!

OROL STEPŇÝ

S orlom stepným sme sa tiež stretli po prvýkrát v stepiach niekoľko desiatok kilometrov od jazera Balchaš. Sedel na halde kamenia vo večernom protisvetle, a keď sme sa k nemu snažili dostať „od svetla“, vzlietol. No mal som aspoň aké-také prvé letovky. Neskôr, keď sme sa blížili k známemu kaňonu Charyn, nadletel nám jeden nádherný exemplár rovno nad auto a s týmito letovkami som už celkom spokojný. O pár kilometrov ďalej sme zbadali sedieť orla stepného na vrchole skalnatého, asi 40 – 50 metrov vysokého kopca. Vzlietol však skôr, ako sme prišli na dostrel 600-ky. Po asi dvojhodinovej exkurzii v nádherných scenériách kaňonu, kde sme stále márne hľadali moje vysnívané skaliare pestré, sme sa vracali tou istou cestou späť. Orol opäť sedel na tom istom mieste a dokonca nás pustil na vzdialenosť, z ktorej sa dalo fotografovať. Keď vzlietol, vtedy ma napadlo, že by tam predsa mohol mať hniezdo, čo vzbudilo pochybnosti, ba dokonca i posmešky o mojej dravčiarскеj povesti u mojich kolegov. Nasledoval rýchly výstup na plytký kopec a krásne prekvapenie – v hniezdnej kotlinky sa k sebe túlili dve mláďatá. Bol to nádherný pohľad a pocit, byť tak blízko dovtedy nám tak vzdialeného druhu dravca. Len som futoval,

že sme nemali toľko času, aby som mohol hniezdo sledovať cez teleobjektív z krytu, ktorý by tu išiel veľmi dobre umiestniť.

V KOLÓNII SUPOV

Na trase našej cesty sme mali aj kolóniu supov, v krásnom prostredí skalných útesov v kaňone rieky. Spoločne tu hniezdili dva druhy – sup tmavohnedý (*Aegypius monachus*) a sup snežný (himalájsky) (*Gyps himalayensis*). Mali sme možnosť vidieť nielen ich hniezda s mláďatami, ale nafotiť aj letovky. Niekedy nadleteli tak blízko, že sa nezmestili do hladáčika. Opäť som ľutoval, že sme nemali čas zdržať sa tu niekoľko dní a nafotiť ich trochu detailnejšie. Neskôr, keď sme v horách nad Almatou v nadmorskej výške okolo 3500 metrov hladali čavky žltozobé, prepásol som bradáňa žltohlavého. Neodolal som krásne horských kvetov a teleobjektív som na chvíľu zamenil za krátky objektív. Práve v najlepšom ktosi upozornil na akéhosi dravca nad našimi hlavami. Podľa charakteristickej siluety som hneď v ňom spoznal bradáňa, ale než som dobehol k autu pre teleobjektív, už som stihol zachytiť len odlietajúcu siluetu.

POSLEDNÝ DEŇ PRI JAZERE SORBULAK

Našu exkurziu sme končili tam, kde sme začínali – pri jazere Sorbulak len asi 50 km od Almaty. Upútala nás tam kolónia asi 30 párov kraklí belasých v hlinitých stenách a tak sme si na ich fotografovanie vyčlenili jeden celý deň v závere nášho pobytu v Kazachstane. Na lokalitu sme prišli popoludní, aby sme tu prenocovali a od včasného rána mohli fotografovať. Len čo sme vystúpili z auta, upútal nás krdel havranov, prenasledujúci nejakého dravca. Okamžite som v ňom spoznal orla malého – tentoraz svetlú fázu. Len škoda, že v silnom vlnení prehriateho vzduchu fotografie nevyšli najlepšie. Ale je na nich aspoň porovnateľná veľkosť orla s havranom. Počas pobytu v Kazachstane (19.5 – 7.6. 2011) sme videli aj niekoľko ďalších druhov dravcov – orla skalného, sokola myšiara, sokola bielopazúrového, sokola hrdzavohlavého (*Falco peregrinoides*), sokola rároha, kaňu popolavú i močiarnu. No kaňu stepnú, o ktorú som mal mimoriadny záujem, sme ani nezhladli. Tá hniezdi v severnom až severovýchodnom Kazachstane. A to je hlavný dôvod, prečo sa tam chceme na budúci rok vrátiť.

Ďalšie fotografie autora k článku nájdete na zadnej strane obálky.

SUMMARY

BIRDS OF KAZAKHSTAN

The ornithological excursion to SE Kazachstan was undertaken between 19th May - 7th June 2011 by S. Harvančík, D. Kerestúr, J. Kizek, P. Oboňa and the guide K. Vsevolodov. Our aim was to photograph the passerines, as well as raptors (especially *Circus macrourus* and *Aquila nipalensis*) for the upcoming publication. We visited steppes and semi desert areas from Almaty city till area around the Lake Balkhash, several localities in Delta of Ili River (including spectacular Charyn canyon), the Sorbulak Lake and foothills of Himalaya till 3500 m a.s.l. We managed to photograph following raptor species: *Aquila nipalensis*, *Milvus lineatus*, *Gyps himalayensis*, *Aegypius monachus*, *Accipiter badius*, *Falco subbuteo*, *Buteo rufinus*, *Hieraetus pennatus*, *Gypaetus barbatus* and *Aquila heliaca*. We could observe also *Falco peregrinoides*, *F. cherrug*, *F. tinnunculus*, *F. naumanni*, *Aquila chrysaetos*, *Circus pygargus* and *C. aeruginosus*. In total we noticed 196 bird species. Unfortunately we had no luck to see *Circus macrourus* as it breeds in northern and north-eastern part of Kazakhstan which we plan to visit in 2012.

Myšiak hrdzavý

EURAPMON – EUropean RAPtor MONitoring

Miroslav Dravecký, Zuzana Guziová

EURAPMON je pracovný názov pre projekt Monitoringu dravcov v Európe, odvodený od prvých písmen slov European Raptor Monitoring. Tento projekt je obsahom sieťového programu - Research Networking Programme Európskej nadácie pre vedu - European Science Foundation (ESF) pod názvom - Research and Monitoring for and with Raptors in Europe (EURAPMON). Doba trvania projektu je máj 2010 – máj 2015.

Zakladajúci workshop EURAPMON-u sa konal v októbri 2010 na Sicílii. Zúčastnilo sa na ňom viac ako 50 odborníkov z rôznych vedeckých pracovísk, vládnych inštitúcií a ochranárskych organizácií z 25 krajín Európy od Atlantického oceánu až po Ural, od Stredozemného mora až po polárny kruh. Táto účasť odráža oblasť záujmu EUROPMON-u, ktorou je kontinent Európy, vrátane Grónska, Ruska po Ural, Kaukazu a celého Turecka. Slovensko na

Európska nadácia pre vedu (European Science Foundation – ESF, www.esf.org) je nezávislá organizácia, ktorá bola založená v roku 1974 s cieľom podporovať medzinárodnú spoluprácu vo vedeckom výskume v Európskom priestore. Začiatkom roku 2012 mala 72 členských organizácií vrátane vedeckých grantových agentúr, výskumných inštitúcií, akademií vied a vedeckých spoločností. Za riadnych členov ESF zo Slovenskej republiky boli prijaté Slovenská akadémia vied a Agentúra na podporu výskumu a vývoja. ESF prostredníctvom svojich programov vytvára podmienky pre spoluprácu riešiteľov podporovaných jednotlivými členskými organizáciami. ESF nie je a priori grantová agentúra. Slovenská APVV vyhlasuje výzvy na zapojenie sa do týchto európskych aktivít.

zakladajúcom stretnutí EURAPMON-u nemalo zástupcu.

KTO MÔŽE PARTICIPOVAŤ NA EURAPMON-e ?

EURAPMON – je otvorený všetkým záujemcom. Účastníci môžu byť hlavne z krajín, ktoré majú členstvo v ESF, z ďalších Európskych krajín a z kľúčových medzinárodných organizácií ako sú UNEP/CMS, BirdLife International, MEROS a Raptor Research Foundation. EURAPMON takto zahŕňa špecialistov ornitológov, ekológov, ochranárov, ekotoxikológov, atď.

AKÉ SÚ OČAKÁVANÉ VÝSTUPY Z EURAPMON-U ?

- vytvorenie Európskej siete pre monitoring dravcov so zapojením všetkých skupín odborníkov, ktorí sa zaoberajú monitoringom a ochranou dravcov

Účastníci pracovného stretnutia EURAPMON, 9. – 10. 2. 2012, Murcia, Španielsko.
Foto: E. M. López

- vypracovanie komplexného prehľadu existujúcich programov monitoringu dravcov v Európe, zahŕňajúcim druhy, geografické oblasti monitoringu, trvanie programov, ekologické parametre, metódy, zdroje, kontaminanty, atď.
- zhodnotenie potrieb kľúčových užívateľov, vrátane typu dát, analýz, periodicity dát, efektívneho formátu dát, realizačných mechanizmov
- dosiahnutie zhody účastníkov na stanovení priorít, vrátane prioritných druhov pre monitoring, prioritných geografických oblastí, parametrov pre monitoring, prioritných kontaminantov na sledovanie, štandardizovania metodík, harmonizácie
- zverejnenie najlepších postupov (Best Practice) na webe, vrátane terénnej práce, zberu vzoriek na analýzy, prípravy vzoriek, analýz, spracovania dát, kalibrácie, atď.
- funkčná webová stránka poskytujúca analytické výstupy pre užívateľov a on-line databáza:
  - a) monitorovacích programov a aktivít,
  - b) analyzovaných dát populačných stavov a trendov dravcov,
  - c) kontaminantov a iných vplyvov
- pokračovanie aktivít a siete po ukončení ESF projektu

AKÉ SÚ OČAKÁVANÉ VÝHODY TEJTO SPOLUPRÁCE V EURÓPSKOM REGIÓNE ?

- 1) Vytvorenie funkčnej siete o monitoringu dravcov v Európe a prepojenie do medzinárodných sietí
- 2) Európsky konsenzus na prioritách v monitoringu dravcov
- 3) Rozšírenie najlepších postupov pre monitoring dravcov
- 4) webová databáza interoperabilných dát o trendoch dravcov v Európe a civilizačnom tlaku na dravce v Európe.

Pracovný workshop EURAPMON-u zameraný na informovanie o prebiehajúcich monitorovacích programoch dravcov v jednotlivých krajinách Európy, o vytvorení mechanizmu siete organizácií, národných koordinátoroch ako zástupcoch krajín a spôsobe vytvorenia databázy, sa konal 9. – 10. februára 2012 v Španielsku. Hostiteľom workshopu bola Fakulta Veterinárneho lekárstva, Univerzita v Murcii. Workshopu sa zúčastnilo približne 50 účastníkov z viac ako 30 krajín Európy. Zo Slovenska sa na workshope zúčastnila Ochrana dravcov na Slovensku (RPS), zástupená M. Draveckým.

Každá z krajín prostredníctvom národného koordinátora má v polovici roku 2012 pripraviť čo najkompletnejší prehľad o existujúcich programoch monitorovania druhov dravcov a sov v zmysle jednotného usmernenia (dotazníka) a postupne poskytovať tieto informácie do jednotnej Európskej databázy, ktorá bude tieto informácie postupne zverejňovať na web stránky EURAPMON-u www.eurapmon.net. Prvé štruktúry web stránky už boli vytvorené koncom februára 2012. Prehľady monitorovacích programov v jednotlivých krajinách majú byť zverejnené koncom septembra 2012. Myšlienka spojiť všetky skupiny v Európe, ktoré sa zaoberajú monitoringom dravcov a sov, na spoločnú platformu a vytvoriť databázu ľahko dostupnú pre každú osobu, ktorá sa zaujíma o dravce nielen vo vlastnej krajine ale v rámci Európy, mať možnosť ľahkého kontaktu so špecialistami na určité druhy, získať prístup k metodikám, získať možnosť spolupráce a výmeny poznatkov, ako aj realizovať krátkodobé stáže medzi zainteresovanými skupinami, je veľmi cenným krokom v oblasti dravčiarскеj odbornej verejnosti. Uvidíme ako sa podarí naplniť ciele tohto programu.

SUMMARY

EURAPMON – European RAPtor MONitoring

Raptors have considerable indicator value. However, this value is not sufficiently used in conservation practice. Raptor monitoring across Europe remains patchy. There is an urgent need to reinforce existing national and sub-national initiatives and improve coordination at pan-European scale. Research and Monitoring for and with Raptors in Europe, EURAPMON, is a Research Networking Programme of the European Science Foundation (ESF) that runs for 5 years from May 2010 and responds to aforementioned challenges. The ESF is independent organisation established in Strasbourg in 1974. In early 2012 it has 72 Member Organisations (MOs), including research funding organisations, research performing organisations, academies and learned societies, in 30 countries. The aim of EURAPMON is to strengthen the contribution of research and monitoring for and with raptors in Europe to delivery biodiversity, environmental and human health benefits, including maintenance and recovery of raptor populations and their habitats, and reduced chemicals threats to ecosystem and human health. The EURAPMON network is opened to interested participants from Europe.

Spomienka na milovníka prírody a vtákov, MUDr. Jozefa Somogyiho, CSc.

22. septembra 2011 sme sa v bratislavskom krematóriu rozlúčili za účasti rodiny a úzkeho kruhu najbližších priateľov a známych s mnohostranne vzdelaným, bezprostredným, veselým a priateľským človekom, Jožkom Somogyim, ktorého celoživotným koníčkom bola ornitológia a zvlášť dravé vtáky.

Narodil sa 29. 11. 1929 v Bratislave, kde aj vyštudoval Lekársku fakultu Univerzity Komenského. Neskôr pracoval na Histologicko-embryologickom ústave Lekárskej fakulty. Dizertačnú prácu obhájil v roku 1964. Od roku 1961 pracoval na Ústave experimentálnej medicíny SAV a Ústave normálnej a patologickej fyziológie SAV, kde sa zaoberal štúdiom vplyvov rôznych fyzikálnych faktorov na štruktúru mozgovej kôry. V roku 1971 sa na Ústave experimentálnej onkológie SAV začal zaoberať onkoepidemiológiou. Neskôr sa zapojil do vytvorenia Národného onkologického registra Slovenska. Bol všeobecne uznávaným odborníkom pre morfológickú klasifikáciu nádorov, poskytoval konzultácie domácim i zahraničným záujemcom. Publikoval množstvo odborných vedeckých prác, bol spoluautorom vysokoškolských učebníc a onkologického atlasu. O svoje odborné znalosti sa delil aj na desiatkach domácich a zahraničných konferencií.

Od roku 1946 bol členom Československej ornitologickej spoločnosti, od roku 1988 členom Slovenskej ornitologickej spoločnosti, kde pôsobil v rokoch 1988-1992 aj ako člen výboru. Bol iniciátorom vzniku Faunistickej komisie SOS, od jej vzniku bol aj členom Spoločnosti pre ochranu vtáctva na Slovensku, členom Poradného zboru pre ŠÚR pri Slovenskej agentúre životného prostredia a spolupracovníkom Skupiny pre ochranu dravcov a sov. Za svoju činnosť v ornitologickej oblasti mu bola udelená strieborná a zlatá medaila Oskara Ferianca. Ornitologické príspevky začal publikovať už ako 23-ročný, v roku 1946.

K prírode mal Jožko mimoriadne vrúcny vzťah, no jeho najväčšou láskou boli dravé vtáky. Zaoberal sa nimi od mladosti. Pri každej príležitosti za nimi chodil, pozoroval ich, všímal si detaily ich správania a veľmi veľa o nich čítal v odbornej literatúre. Zaujímal sa nielen o etologické prejavy, ale aj o medzidruhové interakcie, študoval rozdiely v morfológii jednotlivých skupín a fylogenetické vzťahy dravcov. Keď narazil na nový zdroj informácií, po večeroch sa hneď do nových poznatkov pohlúžil. Pri svojej vynikajúcej pamäti bol okamžitým zdrojom podrobných odborných poznatkov. Jeho prehľad bol naozaj obdivuhodný. Bol vynikajúcim pozorovateľom. Na penzii mal viac času a vďaka svojej trpezlivosti získal mnohé veľmi zaujímavé pozorovania, napríklad o výskyte hadiara, orla malého, zimnom výskyte kuvika vrabčieho, potáplice bielozobej.

Posledných 20 rokov, kedy sme sa často stretávali, využil každú možnú príležitosť dostať sa na mnohé lokality, hlavne západného Slovenska. Ale vzhľadom na svoje bydlisko si veľmi obľúbil Devínsku Kobylu, kam chodieval hlavne cez týždeň, keď boli vtáky menej rušené ľuďmi. Sledoval tam mnohé roky hniezda myšiakov, včelárov, krahulcov. Každoročne chodil pozeráť, koľko mláďat vyviedol výr. Miloval aj okolie Moravy. Rád chodil na Syslovské polia, kde každoročne kontroloval stav vylietaných sokolov červenonohých. Popri Dunaji v Bratislave poznal mnohé hniezda lastovičiarov a tešil sa každému ich pozorovaniu. Najradšej sa však kochal eleganciou a schopnosťami sokola sťahovavého a sokola rároha.

Všetky pozorovania robil veľmi citlivo, zo značnej vzdialenosti od hniezd, lebo neznášal narušovanie prirodzeného prostredia zvierat. V každom čase si vedel nájsť čosi zaujímavé, ale miloval hlavne obdobie migrácie, keď je možné takmer každého vtáka vidieť hocikde. Často sa posadil na miesto s dobrým výhľadom a pozoroval, čo sa deje okolo neho. Jeho výrok: „Keď vták chce, aby bol videný, nech príde ku mne“, vystihoval jeho ohľaduplnosť k vtákom.

Jožko udržiaval kontakty aj so zahraničnými ornitológmi, najmä s pracovníkmi múzea v neďalekej Viedni. Vždy nám odtiaľ sprostredkoval najnovšie informácie.

Jožko mal aj vynikajúci vzťah k ľuďom. Bol bezprostredný, nevyvyšoval sa nad nikoho, nevnucoval sa. Mal veľký zmysel pre humor, mnohé jeho výroky si často opakujeme so smiechom aj dnes.

Do svojich 81 rokov Jožko neustále chodil takmer denne po prírode a za vtákmi. Jeho intelekt bol pritom stále na neuveriteľne vysokej úrovni. Až posledný rok mu rôzne zdravotné problémy obmedzili možnosť chodiť do prírody. Prasknutá mozgová cieva postupne ukončila Jožkov bohatý život. S veľkým perom bradáňa, ktoré mu doniesol Jožo Chavko ako svoj posledný dar na rakvu do krematória, symbolicky odletel Jožko Somogyi od nás i zo života viazaného s dravcami. Spomínať naňho budeme často; s veľkou úctou, láskou a obdivom.

Alžbeta Darolová

Za Luckou...

Vo štvrtok v noci, 14.4.2011 po boji s ťažkou chorobou vo veku 33 rokov od nás navždy odišla naša nenahraditeľná priateľka Lucka Bobáková.

Lucka Bobáková, neúnavná bojovníčka za ochranu prírody, či už ako pracovníčka profesionálnej ochrany prírody, alebo aktívna členka viacerých mimovládnych organizácií, autorka mnohých významných národných aj medzinárodných projektov vždy zameraných na ochranu prírody prehrala svoj posledný boj.

Jej obrovské srdce, ľudskosť, zmysel pre spravodlivosť, nezlomnosť, nekonečný optimizmus, úsmev a ochota vždy pomôcť v dobrej veci, nech nám zostanú príkladom a odkazom jej výnimočnej osobnosti.

Nech jej orlie pierka, pri ochrane ktorých sa tiež s láskou podieľala, pomáhajú letieť k nebesiam.

Lucka, veľmi nám tu chýbaš a zostaneš navždy v našich srdciach...

Za priateľov skaláčiarov

Jano Korňan a Meďo Macek

Jastrab šikra
Foto: S. Harvančík

Stepiar bieloobruchý
Foto: S. Harvančík

Sokol lastovičiar
Foto: S. Harvančík

Orol malý (tmavá forma)
Foto: S. Harvančík

Haja čiernosluchá
Foto: S. Harvančík

Sup snežný
Foto: S. Harvančík

Orol stepný
Foto: S. Harvančík